

Облік та утримання аліментів в Україні

Правове регулювання, бухгалтерський облік та відповідальність у сфері аліментних зобов'язань — ключові елементи захисту прав дітей і непрацездатних членів родини.

БУХГАЛТЕРАМ · ЮРИСТАМ · КАДРОВИКАМ



НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

Чотири ключові нормативні акти

Сімейний кодекс України

Визначає права дитини та обов'язки батьків щодо утримання

Закон № 1404

«Про виконавче провадження» – процедура примусового стягнення

Постанова КМУ № 146

Перелік видів доходів для визначення розміру аліментів

Наказ Мін'юсту № 512/5

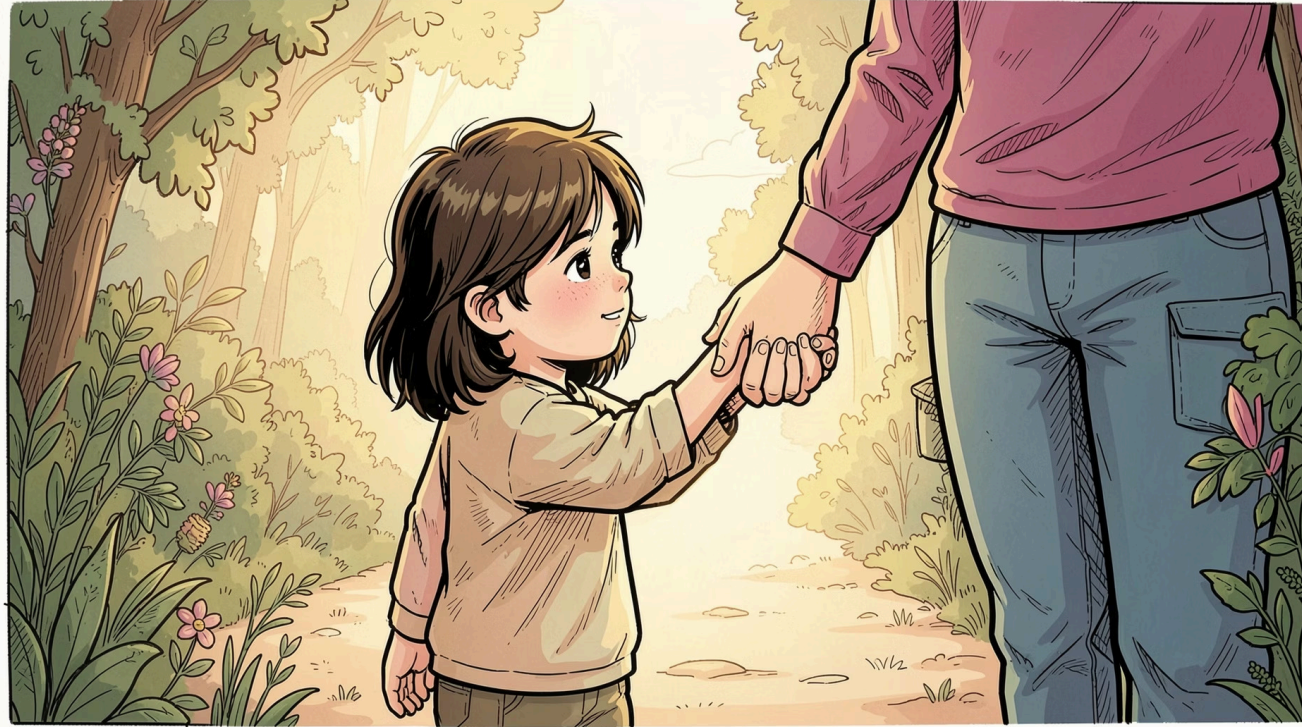
Інструкція з організації примусового виконання рішень

Види аліментних зобов'язань

Два основні види

- **На утримання дітей** – до досягнення повноліття або 23 років при навчанні
- **На утримання непрацездатних батьків або одного з подружжя** – при пенсійному віці чи інвалідності I–III групи

i Згідно з ч. 1 ст. 179 СКУ, аліменти є **особистою власністю дитини**. Отримувач розпоряджається ними виключно в інтересах дитини. З 14 років дитина може самостійно звертатися до суду.



РОЗМІРИ АЛІМЕНТІВ

Обмеження за кількістю дітей

25%

На 1 дитину

до $\frac{1}{4}$ доходу платника

33%

На 2 дітей

до $\frac{1}{3}$ доходу платника

50%

На 3 і більше

до половини доходу платника

Спосіб стягнення (у відсотках або у фіксованій сумі) обирається одержувачем, але остаточно затверджується **виключно судом.**

Мінімальний та максимальний розміри аліментів

Вікова категорія	Мінімальний (50% ПМ)	Максимальний (10 ПМ)
Діти до 6 років	1 281,50 грн	25 630,00 грн
Діти від 6 до 18 років	1 598,00 грн	31 960,00 грн
Діти 18–23 роки (навчання)	від ПМ для працездатних	26 840,00 грн

📌 Аліменти після 18 років виплачуються лише за умови навчання на денній або заочній формі до 23 років.

Документальне оформлення та порядок утримання

Підстави для утримання

Виконавчий лист, постанова виконавця або добровільна заява працівника. Наказ по підприємству при примусових аліментах **не потрібен**.

Добровільні аліменти

Наказ по підприємству **обов'язковий** – видається на підставі заяви працівника.

Головне правило

Бухгалтер **не має права** самостійно змінювати суму аліментів, якщо відповідного формулювання немає у виконавчому документі.



З яких доходів утримуються аліменти?

✓ Утримуються

- Заробітна плата та всі види премій
- Лікарняні (допомога з тимчасової непрацездатності)
- Стипендії та авторські винагороди
- Доходи від підприємницької діяльності
- Грошове забезпечення військовослужбовців

✗ Не утримуються

- Вихідна допомога при звільненні
- Декретні виплати (вагітність, пологи, догляд до 3 років)
- Неоподатковувана матеріальна допомога
- Допомога на лікування чи поховання
- Компенсація за відпустку за 1 рік (за 2+ роки — утримується)

РОЗРАХУНОК

Приклад розрахунку аліментів

Умова: нараховано 10 000 грн, аліменти – 25%, ПСП відсутня.



Утримання

Чиста база


Сума
аліментів

Загальний ліміт утримань: 70% – при аліментах на неповнолітніх, 50% – на повнолітніх дітей або інших осіб.

Перерахування – протягом 3 днів.

Бухгалтерські проводки з аліментів

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума, грн
Утримання аліментів із заробітної плати працівника	661	685	2 012,50
Перерахування аліментів виконавчій службі або отримувачу	685	311	2 012,50

 **Важливо:** Примусові аліменти перераховуються на рахунок виконавчої служби, добровільні — безпосередньо одержувачу. Додатково утримується банківська комісія за переказ.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Санкції за несплату аліментів

Фінансова

Пеня 1%/день (не більше 100%); штрафи 20–50% при боргу від 1 року

Майнова (≥ 3 міс.)

Арешт рахунків, опис і примусова реалізація майна

Обмеження прав (≥ 4 міс.)

Заборона виїзду за кордон, керування авто, користування зброєю

Кримінальна

Суспільно-корисні роботи (120–360 год.), адмінарешт до 10 діб або обмеження волі до 2 років

- ❏ **Воєнний стан:** на тимчасово окупованих територіях призупиняється стягнення на зарплату, пенсію чи стипендію, але обов'язок сплати та виникнення боргу не скасовується.

